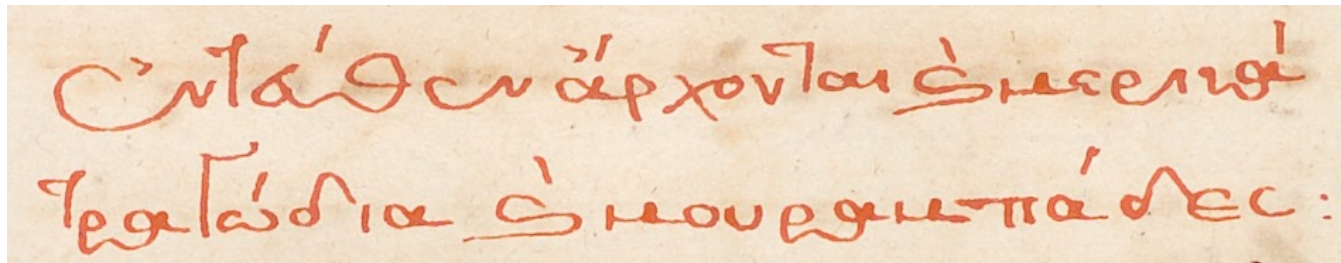

Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων
Τμήμα Μουσικών Σπουδών

ΛΟΓΙΑ ΜΟΥΣΙΚΗ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

**Λόγια μουσική της Πόλης:
Φωνητικά Είδη**

Διδάσκων: Κυριάκος Καλαϊτζίδης

Φωνητικά είδη

Κιάρι

Μπεστές

Αγίρ Σεμάι

Γιουρούκ Σεμάι

Σαρκί

«Το ποιητικό κείμενο των φωνητικών συνθέσεων είναι στην οθωμανική γλώσσα με έντονες επιρροές από την περσική και αραβική dīnān ποίηση».

Ursula Reinhard, “Turkey: An Overview”, *Garland 6, The Middle East*, σ. 773.

Κιάρι

Το Κιάρι θεωρείται το εκτενέστερο, αρχαιότερο και πλέον έντεχνο φωνητικό είδος της οθωμανικής μουσικής.

Κâr είναι η περσική μετάφραση της αραβικής λέξης *'amal*, που σημαίνει «έργο», και ονομάζει κάθε μέρος της μακροφόρμας Νούμπα.

Ως είδος έχει μεγάλη ελευθερία και πολυπλοκότητα στη δομή με κύριο χαρακτηριστικό την έντονη παρουσία τερενούμ στα διάφορα μέρη του.

Η εκτέλεσή του ατόνησε αρκετά νωρίς λόγω ακριβώς της έκτασής του αλλά και των πολύ υψηλών δεξιοτεχνικών απαιτήσεών του.

NIHÄVEND-İ KEBİR KÂR-İ KAVL-İ ARABÂN

Abdülkâdir Merâğî
(1360 - 1435)

Devr-i Revân

Ah gü zeğ ti ar zu ez had
a ha ah ha ser vi nâz be pa yı bû si tu
mâ râ câ nim Se lâ mi mer dü mi
çes mem hey hey hey hey hey hey hey yar
yar ki gû yed an ke fi pâ râ ca nim
ti na dir ten dir ten nen ni ti na de re dil li ney
ti na dir ten dir ten nen ni ti na de re dil li ney
dil le redil ler dir ten ni te nen dil lere dil ler
dir ten ni te nen ta ten ta ten nen
ne de re dil li ta ten nen ne dere dil li ney vay

Se lâ mi mer dü mi çeş mem hey hey hey hey
hey hey hey yar yar ki gû yed an ke fi
pâ râ ca nim hey yar hey hey can hey
hey dost hey hey hey hey yar yar ki gû yed
an ke fi fi pâ râ câ nim
Meyan
Ah bî rûn hi rân de mi tâ
be râ ve ren di çe hâ det ca nim
ta ten ta ten ne de re dil li ta ten nen
ne de re dil li ney vay ÇÜN bün ge rem di ha
lâ yık hey hey hey hey hey hey hey yar

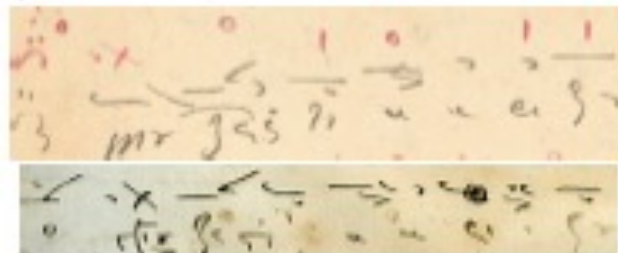
ΕΦΣΚ 44, 25ν

Νεχαβέντ. Κιάρ νεχαβέντ ταβλί. Αραπαί δέβρι ρεβάν, πλ. δ'

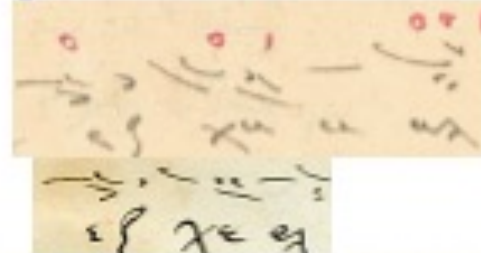
Γριτσάνη 3, 120ν

Επιθυμία πλ.δ' νεχαβέντ κιαρ, ουσουλές καβλί αραπάν τέβρι ρεβάν

1

2

Ah gü zeṭ ti ar zu ez had

3

4

a ha ah ha ser vi nâz be pa yi bû si tu

Δομή *Nevā Kār, Itrī* (Buhûrî-zâde Mustafa Efendi, 1638; - 1712)

Α΄ Μέρος

Ey gülbin-i iş midemed sakî-i gülizârı ko cânım
Ey bâd-i behâr-ı meyvezed bâde-i hoşgüvarı ko canım
Ah te ne nen ni te ne nen ni te ne nen nen nen nen ni
Ye le lel lel lel li ye le le le le lel li te re le lel le le
Lel li ah ya lâ yel lel li ey le lel lel lel lel li
Aman ey le lel le lel le lel li te re lel lel lel lel li

Β΄ Μέρος

Bâde-i hoşgüvar ko canım
Ey her gül-i nevzi gülrûh-i yâde henumi dihed veli canım
Ey meclisi bezm-i işra canım galiye-i muradı nist canım
Ten ten ne nen nen nen nen ni ten ten ne nen nen
Nen nen ten ni ten te re le lel li ey le lel lel lel lel li
Te re lel lel lel lel li ya lâ yel lel li
Galiye-i muradı nist canım Ah de re dil lâ di de re dil lâ

Γ΄ Μέρος

Te ne ta dir ney de re dil lâ di de re dil lâ te ne ta dir ney ca nım
Ey şâhid-i kudsî ki keşed bendi nikabet
Vey mürg-i behiştî ki dihed dane-vü abet

Τερενούμ

Dir ten nen ni ten ni ni ten nen ni ten ten nen ni ten te nen ta dir ney
Dir ten nen ni ten nen ni ten nen ni ten ten nen ni ten te nen ta dir ney
Yen tir lâ tir yel li lel li ya lâ yel lel le le lel lel lel li yen tir lâ tir
Yel lel lel li ya lâ yel lel le le lel lel li
Ten dir ten dir ta nâ dir dir ten ten dir ten dir ta nâ dir dir ten
Ey le le le le le lel li ah ya lâ yel lel li te re le le le le lel li ah ya lâ yel lel li

Main body of handwritten text on the left page, featuring dense Greek script with red ink used for initials and accents.

Main body of handwritten text on the right page, featuring dense Greek script with red ink used for initials and accents. The page number '35' is visible in the top right corner.

Bars 1-8 Terennüm

Bars 9-36 Verse “Sahari kā kā sahari kā kā ā moqbel ke kek ...”

Bars 37-44 Terennüm

Bars 45-51 Verse “Mararu ben cum vay yekür medanide rabihun kul dem” probably meaningless terennüm?

Bars 52-53 Terennüm

Bars 54-55 Verse “abiha berest midan hey” probably meaningless terennüm?

Bars 56-63 Terennüm

Bars 64-93 Miyank hāneh, Verse “Kā tarāzū hey roghan-e māzu khormā-ye hendi”

Bars 94-161 [Yürük] Semâ’î, Verse “Mast agar noql talab kard be bāzār ravad”

Insert 1: Repetition of bars 110-137, Verse “Hale var nashkanī qomri o koll-e najm-e talab”

Insert 2: Repetition of bars 1-8 Terennüm

Hicâz Kâr

Unspecified Composer

(excerpt)

Echos plagal II

Devr-i Revân

Violin I

Tâ til lil lan... tâ til lil li... in tâ til lil la... an tâ til lil la... ana man

5

Vln. I

tâ til lil... lan ti il li il lâ ti il li il lan hey tâ ti il li il la... ti il li il lâ ti il li il lan hey

9

Vln. I

Sa ha ri gâ... gâ â... moq be... el ke ke ke ke go ol bo ru unshood a... az bū

12

Vln. I

stâ... ân he... y Gar de mi cha... li tek a brū... khu... shādā ri tā... bū

16

Vln. I

stâ... ân he... y hey yek tâ go le... man go... ol gol go... ol gol

19

Vln. I

nâst te bu be... en kur di... i hu... Hey ra... anyā ar

22

Choir

Vln. I

He... y ra... a... anyar Tâ ne... y ti ta di... ir ne... y a ha he... y

25

Solo

Vln. I

tân e... y di tā di... ir ne... y yn gi ri vu De el ri vu mo. ghle qān e

28

Vln. I

Kash... mir o Qa an de har o le ket Mir e Ta... briz o Ne... y ri... iz Mi... ir zā ye

31

I

ta an būr o go logo lo molo mo lo nemishenā sī mā... rā he y ne midā ni

34

I

mā... rā he y yār ba lī a ghāgho lā... ma... at ma... yi... im he... y hey

37

Choir

I

Tā tel lel le... en tâ tel lel le... en tâ tel lel le... en tâ tel lel len a man...

41

I

tā teel le... lâ teel le... lâ teel le... len tā tel le... lâ teel le... lâ te... le... len hey

45

Solo

I

ma sa sou... be... encum hey ra... y ra... y ray ma sa sou... be... encum hey

48

I

ra... y ra... y ray yr kūr me da... ni de ra bi... hu... un kul

51

I

te... en gi gi gi gi aha ah gi gi gi gi aha ah a bi... ha be... re... est mi

55

Choir

I

da... an he... ey hey... Tā til lil len tâ til lil le... en tâ til lil le... en

59

I

tā til lil le en a man tâ til lil li il lâ ti il li il lâ ti il li il lā hey tâ ti il li il lā ti il li il

Μπεστές

Ο Μπεστές είναι φωνητικό είδος εκτενούς ανάπτυξης με κύριο χαρακτηριστικό την καλοφωνική μεταχείριση του μέλους.

Η προέλευση του όρου είναι από τα περσικά και σημαίνει «ολοκληρωμένος», «περίκλειστος», αλλά η γέννηση του είδους συντελείται στο οθωμανικό μουσικό περιβάλλον κατά τον 17^ο αι. Στην τουρκική γλώσσα η έννοια της λέξης είναι «δεμένος», «αφοσιωμένος», ενώ στη μουσική ορολογία σημαίνει το μουσικό έργο, τη σύνθεση.

Ο ρυθμικός του κύκλος είναι κατά παράδοση εκτεταμένος, όπως ακριβώς και στο Πεσρέφι και το Κιάρι: 16/σημος, 20/σημος, 24/σημος, 28/σημος, 32/σημος κ.ά. μέχρι και 64/σημος.

Συνήθως, έχει τέσσερις στίχους οι οποίοι εκτυλίσσονται με δύο τρόπους διαφοροποιώντας και την ονομασία του: Μουραμπά Μπεστές και Νακίς Μπεστές. Ο πρώτος είναι τετραμερής και ο δεύτερος διμερής.

Η τυπική διάρθρωση του Μουραμπά Μπεστέ είναι:

1. στίχος	A1	Ζεμίν Χανέ
Τερενούμ	A2	
2. στίχος	A1	Νακαράτ Χανέ
Τερενούμ	A2	
3. στίχος	B1	Μιγιάν Χανέ
Τερενούμ	B2	
4. στίχος	A1	Νακαράτ Χανέ
Τερενούμ	A2	

Το πρώτο, το δεύτερο και το τέταρτο μέρος έχουν ακριβώς την ίδια μελωδική γραμμή. Στο τρίτο, που ονομάζεται *Μιγιάν*, η μελωδία ανεβαίνει στα ψηλότερα σημεία της διάταξης των φθόγγων του μακαμιού και παρουσιάζει μεγαλύτερη κινητικότητα σε άλλα μακάμια. Και τα τέσσερα μέρη τελειώνουν με ένα τερενούμ.

Ο Νακίς (= κέντημα) Μπεστές παρουσιάζει μεγαλύτερη ποικιλομορφία στη δομή και αναπτύσσεται συνήθως σε δύο στίχους.

Το βασικό σχήμα είναι το εξής:

Χανέ I	A	στίχος 1
	β	δεύτερο ημιστίχιο του στίχου 1
Χανέ II	B	στίχος 2
Μιγιάν Χανέ	Γ	στίχος 2
Χανέ III	Δδ	τερενούμ, δεύτερο ημιστίχιο του στίχου 2
	β	δεύτερο ημιστίχιο του στίχου 2
	β	δεύτερο ημιστίχιο του στίχου 2, κατάληξη

Αγίρ Σεμάι / Γιουρούκ Σεμάι

Έχουμε δύο ειδών φωνητικά σεμάγια, το Αγίρ (βαρύ, αργό) και το Γιουρούκ (γρήγορο).

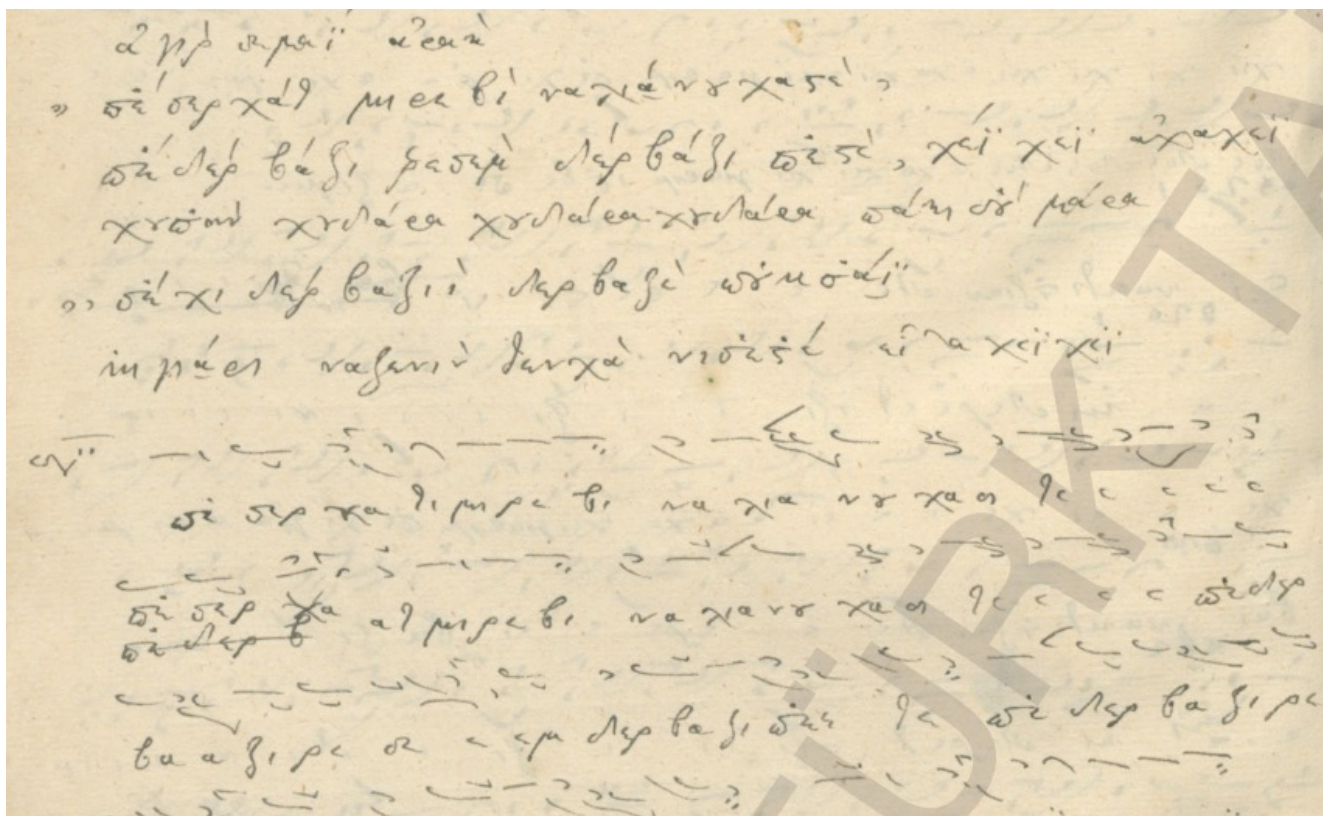
Η δομή τους μοιάζει με μικρογραφία του μουραμπά μπεστέ, αλλά παρουσιάζουν μεγαλύτερη ποικιλία παραλλαγών. Η κύρια διαφοροποίησή τους έγκειται στη ρυθμική τους υπόσταση: το ουσούλι και τη χρονική αγωγή τους.

Το Αγίρ Σεμάι είναι σε δεκάσημο ρυθμό, 10/4 ή 10/8, και εκτελείται σε αργό χρόνο, όπως προδίδει και το όνομά του. Κάποιες φορές μεταβάλλει το ουσούλι σε 6/4 στο τέταρτο μέρος.

Το **Γιουρούκ Σεμάι** αντίθετα είναι σε εξάσημο ρυθμό, 6/8 ή 6/4, και με πιο γρήγορη και «χαρούμενη» χρονική αγωγή.

Κατά την εκτέλεση ενός φασιλιού το Αγίρ Σεμάι βρίσκεται αμέσως μετά τον Μπεστέ, ενώ το Γιουρούκ Σεμάι στο τέλος των φωνητικών συνθέσεων και πριν από το καταληκτικό Σαζ Σεμάι.

Στις παλαιότερες καταγραφές (μέχρι τα μέσα του 19^{ου} αι.) διακρίνονται εκτενή τερενούμ στο μέσον των συνθέσεων. Μικρά τερενούμ εντοπίζονται και στα σεμάγια που χρονολογούνται από τα μέσα του 19^{ου} αι. μέχρι τις αρχές του 20^{ου}.

Σαρκί

Σαρκί στα τουρκικά σημαίνει κατά κυριολεξία τραγούδι, αλλά ταυτόχρονα ο όρος χρησιμοποιείται για να δηλώσει το μικρότερο σε μέγεθος είδος φωνητικής δημιουργίας της Λόγιας μουσικής της Πόλης.

Εμφανίζεται στην οθωμανική μουσική στα μέσα του 17^{ου} αι., αλλά η περίοδος ακμής του ως είδους εντοπίζεται από τα μέσα του 19^{ου} αι. και μετά, γεγονός που αποτυπώνεται ανάγλυφα και στις πηγές.

Κατά παράδοση, ο ρυθμικός τους κύκλος είναι μικρής έκτασης, το πολύ μέχρι δεκαπεντάσημος.

www.heyzen.com

Kürdîli Hicazkâr Şarkı

Ramazan Tokgöz
Nota Arşivi

Neşeyle geçen ömrümü eyvah heder ettin

Sengin semâî ♩=68

Beste: Üdi Yorgo Bacanos
Güfte: ?

Neşeyle geçen ömrümü mü ey

vah heder ettin SAZ

Συνήθως, έχει τέσσερις στίχους και η τυπική του διάρθρωση προσομοιάζει με αυτή του Μουραμπά Μπεστέ:

1. στίχος, μελωδία Α (Ζεμίν)
2. στίχος, μελωδία Β (Νακαράτ)
3. στίχος, μελωδία Γ (Μιγιάν)
4. στίχος, μελωδία Β (Νακαράτ)

Το παραπάνω σχήμα είναι ο κανόνας, ο οποίος ωστόσο γνωρίζει πολλές εξαιρέσεις και παραλλαγές.

Είδη της οθωμανικής αυλής με ελληνικούς στίχους

Στα μουσικά είδη της οθωμανικής αυλής κατατάσσονται και ορισμένες φωνητικές συνθέσεις, περίπου δώδεκα τον αριθμό, των οποίων το ποιητικό κείμενο είναι στα ελληνικά.

Σχεδόν σε όλα αναφέρεται το όνομα του Γεωργίου Σούτσου ως συνθέτη. Διαπιστώνεται ότι ο Σούτσος έκανε μία απόπειρα σύζευξης ελληνικής γλώσσας και οθωμανικής φόρμας, συνθέτοντας είδη της λόγιας μουσικής και έχοντας ως κοινό παρανομαστή την κοινή τροπική παράδοση. Προχώρησε δηλαδή λίγο παραπέρα από το νεοφανές είδος των Φαναριώτικων τραγουδιών και πειραματίστηκε με τη χρήση της ελληνικής γλώσσας σε φόρμες που αναπτύχθηκαν σαφώς με βάση την οθωμανική Divan ποίηση και τα ανάλογα μετρικά και ρυθμικά σχήματα.

Γεώργιος Σούτσος

Χουσεϊνί Ασηράν Κιάρη, *Τα διρ τενε τενι τενε, Αμάν μάτια μου αν ξηρανθούν οι πικροί σας ποταμοί* Γεωργίου Σούτσου, ήχος α' εκ του κάτω κε, σοφιάν: στίχοι Γεωργίου Σούτσου, BPA 784, 1r / Μητροπόλεως Ιασίου 129, 11 / Βατοπεδίου 1428, 13.

Χουσεϊνί Ασηράν Γιουρούκ σεμαϊ, *Χέρια μου ετοιμασθήτε για να σφίξετε καλά* Γεωργίου Σούτσου, ήχος α' εκ του κάτω κε, στίχοι Γεωργίου Σούτσου: BPA 784, 3r / Βατοπεδίου 1428, 14.

Μπεστενιγκιάρ Κιάρι, *Ταταταδιρ, Έως πότε τύχην έχεις* Γεωργίου Σούτσου, ήχος βαρύς⁴ χρωματικός, χαφίφ, στίχοι Γεωργίου Σούτσου: ΒΚΨ (ντοσιέ) 81, 1r / Στάθη, 27r / Γενναδείου 231, 51v / ΒΚΨ 152/292, 122 / Αρχιεπισκοπής Κύπρου 33, 1.

Μαχούρ [Κιάρι], *Ταδιρ τενενί, αμάν, Την ωραία σου εικόνα, στον καθρέπτην αν ιδής* Γεωργίου Σούτσου, ήχος πλ. δ'⁷, χαφίφ, στίχοι Γεωργίου Σούτσου: BPA 784, 161v / ΚΜΣ Ρ1, 4 / Ιασίου 129, 310 / Βατοπεδίου 1428, 320.

[Μαχούρ] Αγίρ σεμαϊ, *Οι σειρήνες τρυγουρίζουν* Γεωργίου Σούτσου, ήχος πλ. δ'⁷, αγίρ, στίχοι Γεωργίου Σούτσου: BPA 784, 164v / ΚΜΣ Ρ1, 8 / Ιασίου 129, 312 / Βατοπεδίου 1428, 322.

[Μαχούρ] Γιουρούκ σεμαϊ, *Εμψυχώθηκαν σε σένα αι καθόλου αρεταί* Γεωργίου Σούτσου, ήχος πλ. δ'⁷, αγίρ, στίχοι Γεωργίου Σούτσου: BPA 784, 166r / ΚΜΣ Ρ1, 10 / Ιασίου 129, 313 / Βατοπεδίου 1428, 323.

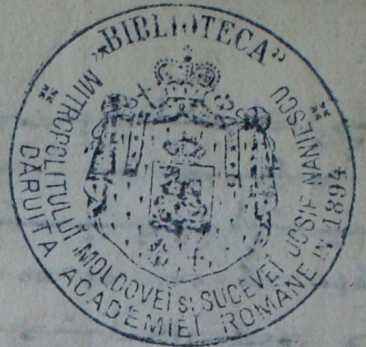
Νισαμπουρέκ Μπεστές, *Τι μεγάλη συμφορά, τι ημέρα, τι ειδήσεις* Γεωργίου Σούτσου, ήχος πλ. δ', σοφιάν, στίχοι Γεωργίου Σούτσου: BPA 784, 168r & 189v / Ιασίου 129, 327 / Βατοπεδίου 1428, 339 / Στάθη, 20v / Γενναδείου 231, 3r / ΒΚΨ 152/292, 70.

[Νισαμπουρέκ] Αγίρ Σεμαϊ, *Τι κακόν θανατηφόρον, τι ανίατος πληγή* Γεωργίου Σούτσου, ήχος πλ. δ', στίχοι Γεωργίου Σούτσου: BPA 784, 170v / Ιασίου 129, 328 / Βατοπεδίου 1428, 340 / Στάθη, 23v / ΒΚΨ 152/292, 75.

[Νισαμπουρέκ] Γιουρούκ Σεμαϊ, *Ήστραπτε στο πρόσωπόν σου καλλονή αγγελική* Γεωργίου Σούτσου, ήχος πλ. δ', στίχοι Γεωργίου Σούτσου: BPA 784, 171v / Ιασίου 129, 329 / Βατοπεδίου 1428, 341 / Στάθη, 25r / ΒΚΨ 152/292, 78.

[Νισαμπουρέκ] Μπεστές, *Πρέπει πια να με θρηνεί και ανατολή και δύσις* Γεωργίου Σούτσου, ήχος πλ. δ', σοφιάν, στίχοι Γεωργίου Σούτσου: BPA 784, 173r / Ιασίου 129, 329 / Βατοπεδίου 1428, 341.

Νισαμπουρέκ Σαρκί, *Γκιονουλέρ σαγγαϊδινί* Γεωργίου Σούτσου, ήχος πλ. δ', σοφιάν μικρόν, στίχοι Γεωργίου Σούτσου: BPA 784, 173v / Ιασίου 129, 329 / Βατοπεδίου 1428, 342.

κιάρη· Γράμματα και μέλος ἄρ
χονος ποταμίου τσαρμιά στήθε
ελονιάδη δὲ παρὰ νηπιώρη χίε
ἦ ἦς ἀνθισχάει ἀρχιδανόνι
μακαίρι χουεῖνι ἄσχημ·
ἦ δὲ σοφιά ἦχος
ἦ Φβ

α α διμ δι ι ι μι δει λελ δε·
ε ε δειρερε διε λε εν λε νε νι λε νι
λε νε ε ε αχ λε νε λα διε νει φ
α μα α αν ἦ μα α α λια με νε

Χουσεῖνι Ασηράν Κιάρη,
Τα διρ τενε τενι τενε, Αμάν μάτια μου αν
ξηρανθούν οι πικροί σας ποταμοί

Γεωργίου Σούτσου, ἦχος α' εκ του κάτω
κε, σοφιάν: στίχοι Γεωργίου Σούτσου, ΒΡΑ
784,1r.

Σώζεται και στα χφφ Μητροπόλεως Ιασίου 129,
11 και Βατοπεδίου 1428, 13.

Ρυθμική διάρθρωση Nevā Kār, Itrī:

Νιμ σακίλ: 24/4, Ντεβρί ρεβάν: 26/4, Ρεμέλ: 28/4, Γιουρούκ σεμάι: 6/4, Μπερεφσάν: 16/4, Μουχαμές 32/4, Φερ: 32/4, Νιμ σακίλ: 24/4.

Ζαχαρία Χανεντέ (17^{ος} αι.), Χουσεϊνί Μπεστέ *Ah yar cemâlin*, στίχοι: Nafiz, ουσούλι *Αγίρ τσενμπέρ*.

Ζαχαρία Χανεντέ (17^{ος} αι.), Χουσεϊνί Αγίρ Σεμάι *Tâl'a tin devr-i kamerde*, στίχοι: Nafiz.

Dede efendi, Χιτζάζ Γιουρούκ Σεμάι *Yine Neşe-i Muhabbet*, στίχοι: Dede efendi. Τραγ. Zeki Müren.

Münir Nûrettin Selçuk, Χιτζάζ Σαρκί *Aziz Istanbul*, στίχοι: Yahyâ Kemâl Beyatlı. Τραγ. Münir Nûrettin Selçuk.

Σχέσεις Σαρκιού με Φαναριώτικα και Ρεμπέτικα τραγούδια

MEMO (Memo gezer sine sine)

Burdasınız: Anasayfa / Besteler / MEMO (Memo gezer sine sine)

TRT Repertuar Numarası: 7588

Makamı

Uşşak

Usulü

Cürcuna

Formu

Şarkı

Notaları

Sözleri

Memo gelir sine sine aman am
Aman memo canım memo
Hayran oldum didesine aman a
Aman Memo canım Memo vay

UŞŞAK ŞARKI (MEMO NAZIRIŞI) 7588 1

(Memo gelir sine sine)

Aranagıne

Hey, hey,

hey, hey, hey,

... Saz ... Memogelir

UŞŞAK ŞARKI

GİTTİ DE GELMEYİVERDİ

USULÜ : AKSAK

MÜZİK : DEDE EFENDİ

♩ : 112

ARANAGME

GİT Tİ DE GEL ME Yİ VER Dİ GİT Tİ DE

GEL ME Yİ VER Dİ[.....SAZ.....] GÖZ LE RİM YOL LAR DA KAL

Dİ[.....SAZ.....] HE LE NAZ LIM NER DE KAL Dİ[...SAZ...] NE ZA MAN

NE ZA MAN NE ZA MAN GE LİR GEL A NAZ LIM

LA HŪ Rİ ŞAL LIM SA Ğİ SO LU DO LA ŞA LIM A MAN

NE ZA MAN NE ZA MAN NE ZA MAN GE LİR SON